Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
EVGENIJA TANCHEVA,
predstavljeni 15. julija 2021 [1]

Zadeva C-869/19

L
proti
Unicaja Banco, S.A., prej Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, S.A.U.

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija))

„Predhodno odločanje – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Člen 6(1) – Načeli učinkovitosti in enakovrednosti – Sodba z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi (C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980) – Časovna omejitev restitucijskih učinkov razglasitve ničnosti nepoštenega pogoja – Obseg nadzora, ki ga opravi nacionalno sodišče, ki odloča o pritožbi – Načelo dispozitivnosti – Načelo odločanja v mejah zahtevkov – Načelo prepovedi *reformatio in peius* – Načelo pravnomočnosti – Prekluzija“

I. Uvod

1. Ta predlog, ki ga je vložilo Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija, v nadaljevanju: vrhovno sodišče), se nanaša na razlago Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah. [2] Vložen je bil v okviru pritožbenega postopka, ki se je začel po izreku sodbe velikega senata z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi. [3] Sodišče je v tej sodbi v bistvu razsodilo, da je nacionalna sodna praksa, v kateri je vrhovno sodišče ugotovilo, da je časovna omejitev vračila zneskov, ki so jih potrošniki na podlagi nepoštenega pogodbenega pogoja, to je na podlagi tako imenovane klavzule o minimalni obrestni meri, neupravičeno plačali bančnim institucijam, v nasprotju s členom 6(1) Direktive 93/13, ki določa, da nepošteni pogoji za potrošnike niso zavezujoči, in da so bili potrošniki v skladu s to določbo posledično upravičeni do vračila zadevnih zneskov v celoti.

2. Težava, ki se pojavlja v obravnavani zadevi, izhaja iz dejstva, da je pritožbo zoper prvostopenjsko sodbo, s katero je bilo v skladu s tedanjo sodno prakso časovno omejeno vračilo zneskov, vložila samo bančna institucija, ne pa potrošnik, in temelji na okoliščini, da je Sodišče sodbo Gutiérrez Naranjo izreklo po izteku roka za vložitev pritožbe, vendar pred izdajo odločbe nacionalnega sodišča, ki je pritožbo obravnavalo. Glavno vprašanje, ki se postavlja v postopku pred Sodiščem, se torej glasi, ali mora nacionalno sodišče, ki odloča o pritožbi, v teh okoliščinah in

[1] Jezik izvirnika: angleščina.

[2] UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288.

[3] C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980 (v nadaljevanju: sodba Gutiérrez Naranjo). Glej tudi točko 50 teh sklepnih predlogov.

v skladu s sodbo Gutiérrez Naranjo po uradni dolžnosti odrediti vračilo zneskov, ki jih je neupravičeno plačal potrošnik, v celoti, čeprav obstajajo nekatera načela nacionalnega procesnega prava, vključno z načelom dispozitivnosti, načelom odločanja v mejah zahtevkov in načelom prepovedi *reformatio in peius*, za katera je mogoče šteti, da mu to preprečujejo.

3. Sodišče to zadevo obravnava vzporedno s štirimi drugimi zadevami (C-600/19, C-693/19, C-725/19 in C-831/19), v katerih danes predstavljam sklepne predloge. Navedene zadeve temeljijo na predlogih za sprejetje predhodne odločbe, ki so jih vložila španska, italijanska in romunska sodišča in v katerih se ravno tako postavljajo podobna in morda tudi občutljiva vprašanja, ki se nanašajo na obseg obveznosti nacionalnega sodišča, da v skladu s sodno prakso, v kateri je Sodišče podalo razlago Direktive 93/13, po uradni dolžnosti preizkusi nepoštenost pogodbenih pogojev, in na razmerje z nacionalnimi postopkovnimi sistemi.

4. Sodišče ima torej priložnost, da v okviru obravnavane zadeve nadalje razvije svojo sodno prakso v zvezi z Direktivo 93/13 in zlasti da pojasni vprašanja v zvezi z uporabo navedenih nacionalnih postopkovnih načel v okviru sodnega nadzora nepoštenih pogojev na podlagi te direktive.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

5. Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nedovoljeni [nepošteni] pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nedovoljenih [nepoštenih] pogojev.“

B. Špansko pravo

6. Člen 1303 Código Civil español (v nadaljevanju: civilni zakonik) določa:

„Če je obveznost ugotovljena za nično, mora vsaka pogodbena stranka vrniti drugi vse, kar je prejela na podlagi take pogodbe, skupaj s plodovi oziroma obrestmi, razen če je v naslednjih členih določeno drugače.“

7. Člen 216 Ley de Enjuiciamiento Civil (v nadaljevanju: zakonik o civilnem postopku) določa:

„Civilna sodišča odločajo o sporih, ki so jim predloženi, na podlagi navedenih dejstev, dokazov in zahtevkov strank, razen če zakon v posameznem primeru določa drugače.“

8. Člen 218(1) zakonika o civilnem postopku določa:

„1. Sodba mora biti jasna in natančna ter ustrezati tožbi in drugim zahtevkom strank, ki so bili pravočasno uveljavljani v postopku. Vsebovati mora vse potrebne ugotovitve in odločitev o ugoditvi zahtevkom ali o njihovi zavrnitvi ter razrešitev vseh spornih vprašanj, o katerih se je razpravljalo.

Sodišče odloči v skladu s predpisi, ki se uporabljajo za obravnavano zadevo, čeprav stranki teh nista pravilno navajali ali se nanje sklicevali, pri čemer se ne sme oddaljiti od predmeta tožbe z upoštevanjem pravnih in dejanskih okoliščin, ki se razlikujejo od tistih, ki so jih želele uveljavljati stranke.“

9. Člen 412(1) zakonika o civilnem postopku določa:

„Po opredelitvi predmeta postopka v tožbi, odgovoru na tožbo in morebitni nasprotni tožbi stranke tega ne morejo več spreminjati.“

10. Člen 465(5) zakonika o civilnem postopku določa:

„Sklep ali sodba, ki je izdan oziroma izdana v pritožbenem postopku, se nanaša izključno na tiste točke in vprašanja, ki so bila postavljena v pritožbi, in po potrebi na točke in vprašanja iz odgovora na pritožbo ali iz nasprotne pritožbe, ki ju ureja člen 461. Odločba ne more biti sprejeta v škodo pritožnika, razen če je škoda nastala zaradi ugoditve nasprotni pritožbi zoper zadevno odločbo, ki jo je vložila nasprotna stranka v pritožbenem postopku.“

III. Dejansko stanje, postopek in vprašanje za predhodno odločanje

11. Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je finančna institucija Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, S.A.U. (v nadaljevanju: Banco Ceiss), ki jo je nato prevzela družba Unicaja Banco, S.A. (v nadaljevanju: Unicaja Banco), 22. marca 2006 L kot potrošnici odobrila posojilo v višini 120.000 EUR, zavarovano s hipoteko, za nakup družinskega stanovanja. L naj bi to posojilo vrnila v 30 letih s plačilom 360 mesečnih obrokov.

12. Na podlagi splošnih pogojev posojilne pogodbe, ki jih je vnaprej določila družba Banco Ceiss, je obrestna mera posojila za prvo leto znašala 3,350 % letno, nato pa se je uporabljala spremenljiva obrestna mera, ki je ustrezala obrestni meri Euribor za 12 mesecev + 0,52 %.[4] Vendar je pogodba vsebovala klavzulo, ki je določala, da se obrestna mera za posojilo nikoli ne zniža pod 3 % letno (v nadaljevanju: klavzula o minimalni obrestni meri). Ko se je Euribor leta 2009 znatno znižal, je ta klavzula preprečevala, da bi se obrestna mera za posojilo znižala pod 3 % letno.

13. L je januarja 2016 zoper družbo Banco Ceiss vložila tožbo pri Juzgado de Primera Instancia de Valladolid (prvostopenjsko sodišče v Valladolidu, Španija, v nadaljevanju: prvostopenjsko sodišče), v kateri je predlagala, naj se klavzula o minimalni obrestni meri razglasi za nično, ker je v skladu s špansko zakonodajo, s katero je bila prenesena Direktiva 93/13, zaradi nepreglednosti nepoštena. Poleg tega je L predlagala, naj ji družba Banco Ceiss povrne celoten znesek, ki ga je neupravičeno plačala na podlagi klavzule o minimalni obrestni meri. Podredno je L predlagala, naj se družbi Banco Ceiss naloži obveznost vračila zneska, ki ga je na podlagi te klavzule prejela od 9. maja 2013.

14. Prvostopenjsko sodišče je s sodbo z dne 6. junija 2016 (v nadaljevanju: prvostopenjska sodba) razsodilo, da klavzula o minimalni obrestni meri zaradi nepreglednosti ni poštena, in družbi Banco Ceiss naložilo vračilo zneska, prejetega od 9. maja 2013, skupaj z obrestmi, v skladu s sodno

[4] Euribor označuje medbančno obrestno mero za euro (Euro interbank offered rate). Obrestne mere Euribor temeljijo na povprečnih obrestnih merah, po katerih si banke medsebojno izposojajo sredstva v eurih.

prakso, ki jo je vrhovno sodišče izoblikovalo v sodbi z dne 9. maja 2013 (št. 241/2013, v nadaljevanju: sodba z dne 9. maja 2013). To sodišče je družbi Banco Ceiss naložilo tudi plačilo stroškov.

15. Družba Banco Ceiss je 14. julija 2016 zoper to sodbo vložila pritožbo pri Audiencia Provincial de Valladolid (pokrajinsko sodišče v Valladolidu, Španija, v nadaljevanju: pokrajinsko sodišče). Izpodbijala je odločitev, da se ji naloži plačilo stroškov, ker tožbi ni bilo ugodeno v celoti, ampak le delno. L je tej pritožbi nasprotovala.

16. Sodišče je 21. decembra 2016 izdalo sodbo Gutiérrez Naranjo,[5] v kateri je v bistvu razsodilo, da člen 6(1) Direktive 93/13 nasprotuje nacionalni sodni praksi, kot je tista iz sodbe z dne 9. maja 2013, ki časovno omejuje restitucijske učinke razglasitve ničnosti nepoštenega pogoja na zneske, ki so bili neupravičeno plačani po razglasitvi odločbe, s katero je bila ugotovljena nepoštenost tega pogoja.

17. Pokrajinsko sodišče je s sodbo z dne 13. januarja 2017 pritožbi ugodilo, ker je bilo tožbi le delno ugodeno, in razveljavilo odločitev, s katero je bilo družbi Banco Ceiss naloženo plačilo stroškov. To sodišče se ni sklicevalo na sodbo Gutiérrez Naranjo in ni spremenilo tistega dela izreka prvostopenjske sodbe, ki se je nanašal na restitucijske učinke ugotovitve ničnosti klavzule o minimalni obrestni meri, ker ta ni bil predmet pritožbe.

18. L je zoper to sodbo vložila kasacijsko pritožbo pri vrhovnemu sodišču. L v utemeljitev te pritožbe navaja, da je navedena sodba med drugim v nasprotju s členom 1303 civilnega zakonika, ki ureja restitucijske učinke, povezane z ničnostjo pogodbenih obveznosti, v povezavi s členom 6(1) Direktive 93/13/EGS, ki določa, da nepošteni pogoji za potrošnika niso zavezujoči, ker ni bila uporabljena sodba Gutiérrez Naranjo in ker ni bilo po uradni dolžnosti naloženo povračilo vseh zneskov, prejetih na podlagi klavzule o minimalni obrestni meri. Družba Banco Ceiss pritožbi nasprotuje in trdi, da pokrajinsko sodišče ne bi smelo odrediti vračila vseh plačanih zneskov, ker L zoper sodbo prvostopenjskega sodišča ni vložila pritožbe, s katero bi izpodbijala časovno omejitev restitucijskih učinkov ničnosti klavzule o minimalni obrestni meri.

19. Predložitveno sodišče pojasnjuje, da je vrhovno sodišče v sodbi z dne 9. maja 2013 razsodilo, da so klavzule o minimalni obrestni meri, ki so jih vsebovale nekatere pogodbe, sklenjene med potrošniki in bankami, toženimi v okviru kolektivne tožbe, nične zaradi nepreglednosti, da pa je s tem, ko je ugotovilo, da se ti učinki ne uporabljajo za plačila, opravljena pred datumom objave navedene sodbe, to je pred 9. majem 2013, časovno omejilo restitucijske učinke ničnosti teh pogojev; ta sodba je bila potrjena v poznejši sodni praksi, ki je nastala v okviru individualnih odškodninskih tožb. Po tem naj bi Sodišče v sodbi Gutiérrez Naranjo razsodilo, da je taka časovna omejitev v nacionalni sodni praksi, ki izhaja iz sodbe z dne 9. maja 2013, v nasprotju s členom 6(1) Direktive 93/13. Zato naj bi vrhovno sodišče s sodbo z dne 24. februarja 2017 (št. 123/2017) spremenilo svojo sodno prakso tako, da odraža sodbo Gutiérrez Naranjo. Toda ko je Sodišče izdalo navedeno sodbo, naj bi španska sodišča obravnavala številne zadeve v zvezi z ničnostjo klavzul o minimalni obrestni meri, medtem ko naj bi potrošniki v zadevah, kakršna je obravnavana, svoje zahtevke za vračilo neupravičeno plačanih zneskov zaradi obstoja nacionalne sodne prakse bodisi primarno bodisi podredno omejili na zneske, plačane po 9. maju 2013, zoper sodbe, s katerimi je bilo na podlagi navedene sodne prakse vračilo časovno omejeno, pa naj ne bi vložili pravnega sredstva.

[5] C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980.

20. Predložitveno sodišče navaja, da za španski civilni postopek veljajo načela dispozitivnosti, prekluzivnosti procesnih dejanj, prepovedi *mutatio libelli* ali spremembe tožbe in načelo odločanja v mejah zahtevkov (*principio de congruencia*), na področju pritožb pa tudi načelo prepovedi *reformatio in peius*. Kot je priznano v sodni praksi Tribunal Constitucional (ustavno sodišče, Španija, v nadaljevanju: ustavno sodišče), naj bi bila nekatera od teh načel, kot je prepoved *reformatio in peius*, povezana s pravico do učinkovitega sodnega varstva, določeno v členu 24 španske ustave, ki ustreza členu 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina). Po navedbah predložitvenega sodišča je očitno, da pokrajinsko sodišče v obravnavani zadevi zaradi teh načel ni odredilo povračila zneskov, plačanih na podlagi klavzule o minimalni obrestni meri, v celoti, saj L ni izpodbijala tistega dela izreka prvostopenjske sodbe, s katerim je bilo naloženo samo povračilo zneskov, plačanih po 9. maju 2013.

21. Predložitveno sodišče ugotavlja, da v skladu s sodno prakso Sodišča načelo, da nepošteni pogoji za potrošnike niso zavezujoči, kot je določeno v členu 6(1) Direktive 93/13, ni združljivo z določitvijo časovne omejitve za vračilo zneskov, ki jih je potrošnik neupravičeno plačal na podlagi nepoštenega pogoja, da pa to načelo ni absolutno in zanj veljajo omejitve, povezane z učinkovitim izvajanjem sodne oblasti, kot so načelo pravnomočnosti in razumni prekluzivni roki za vložitev pravnih sredstev. Predložitveno sodišče v zvezi s tem opozarja, da je pravilo španskega prava, ki določa, da je mogoče s pritožbo ločeno izpodbijati različne dele izreka sodbe in da pritožbeno sodišče, če določenega dela izreka ne izpodbija nobena od strank, tega ne sme razveljaviti ali spremeniti, v določeni meri podobno načelu pravnomočnosti. Predložitveno sodišče zato dvomi, ali so načelo dispozitivnosti, načelo odločanja v mejah zahtevkov in načelo prepovedi *reformatio in peius*, kot so določena v nacionalnem pravu, združljiva s členom 6(1) Direktive 93/13 ter zlasti ali bi moralo nacionalno sodišče, ki odloča o pritožbi, ki jo je vložila samo banka, potrošnik pa ne, po tem, ko je Sodišče izdalo sodbo Gutiérrez Naranjo, odrediti vračilo vseh zneskov, prejetih na podlagi nepoštenega pogoja, čeprav se tako položaj banke poslabša, kar je v nasprotju s prepovedjo *reformatio in peius*.

22. Vrhovno sodišče je v teh okoliščinah prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali člen 6(1) Direktive 93/13/EGS nasprotuje uporabi postopkovnih načel dispozitivnosti, odločanja v mejah zahtevkov in prepovedi *reformatio in peius*, ki sodišču, ki odloča o pritožbi, ki jo je vložila banka proti sodbi, s katero se je časovno omejilo vračilo zneskov, ki jih je potrošnik zaradi ‚klavzule o minimalni obrestni meri', razglašene za nično, neupravičeno plačal, preprečujejo, da bi priznalo vračilo vseh navedenih zneskov, in s tem poslabšajo položaj tožeče stranke, saj navedene omejitve potrošnik ni izpodbijal?"

23. Pisna stališča so Sodišču predložile L, družba Unicaja Banco, češka, italijanska, norveška in španska vlada ter Komisija.

24. Na skupni obravnavi z zadevo C-600/19, ki je potekala 26. aprila 2021, so ustno predstavile stališča L, družba Unicaja Banco, španska, italijanska in norveška vlada ter Komisija.

IV. Povzetek stališč strank

25. L trdi, da mora nacionalno sodišče na podlagi sodbe Gutiérrez Naranjo po uradni dolžnosti priznati restitucijske učinke ničnosti klavzule o minimalni obrestni meri in pri tem upoštevati obveznost varstva potrošnikov, ki izhaja iz Direktive 93/13. L je na obravnavi zatrdila, da se za

izpodbijanje prvostopenjske sodbe ni odločila zaradi nacionalne sodne prakse, pa tudi zato, ker bi morala v primeru vložitve pravnih sredstev plačati stroške postopka. L naj bi že na samem začetku predlagala vračilo plačanih zneskov v celoti, kar naj bi pomenilo, da do razširitve predmeta spora ni prišlo, medtem ko naj v zvezi s časovno omejitvijo ne bi bila izdana nobena dokončna odločba, zato naj tudi pravnomočnost ne bi mogla nastopiti. Poleg tega naj stališče, ki ga je predstavila L, ne bi bilo v nasprotju s prepovedjo *reformatio in peius*, ker je treba spoštovati sodbo Gutiérrez Naranjo; v nasprotnem primeru naj namreč L ne bi bilo mogoče vrniti plačanih zneskov, banka pa naj bi posledično obdržala zneske, plačane na podlagi nepoštenega pogoja.

26. Družba Unicaja Banco trdi, da člen 6(1) Direktive 93/13 nacionalnemu sodišču, ki odloča o pritožbi, ne nalaga, da mora po uradni dolžnosti izpeljati posledice, ki izhajajo iz ugotovitve nepoštenosti pogodbenega pogoja, če mora zaradi tega izključiti uporabo pravila, ki določa prepoved *reformatio in peius*. L naj namreč nič ne bi preprečevalo, da bi zoper prvostopenjsko sodbo vložila pritožbo ali nasprotno pritožbo, prav tako pa naj L ne bi bila le zastopana po odvetniku, ampak tudi seznanjena s skorajšnjim izrekom sodbe Gutiérrez Naranjo. Pravilo, ki določa prepoved *reformatio in peius*, naj bi bilo namreč sestavni del pravice do učinkovitega sodnega varstva, ki jo priznava člen 24 španske ustave, z Direktivo 93/13 pa naj se v skladu s sodbo z dne 25. novembra 2008, Heemskerk in Schaap,[6] ne bi zahtevalo, naj se to pravilo ne upošteva. Družba Unicaja Banco je na obravnavi trdila, da načeli enakovrednosti in učinkovitosti nista kršeni, saj se nacionalna sodna praksa, na katero se je sklicevala Komisija, ne uporablja, spremembe sodne prakse pa ne morejo povzročiti ponovne obravnave sodnih odločb, ki so postale pravnomočne.

27. Češka vlada trdi, da člen 6(1) Direktive 93/13 ne nasprotuje uporabi zadevnih nacionalnih postopkovnih načel, ki so, ko se uporabljajo v okviru pritožbe, povezana s pravnomočnostjo. V skladu s sodno prakso Sodišča naj takih načel ne bi bilo mogoče kršiti niti, če bi bilo to v interesu varstva potrošnikov, v obravnavani zadevi pa naj bi se uporabljala sodba z dne 11. marca 2020, Lintner.[7]

28. Španska vlada trdi, da člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi s členom 47 Listine ne nasprotuje temu, da bi nacionalno sodišče uporabilo zadevna nacionalna postopkovna načela, zaradi katerih ni mogoče zagotoviti polnega učinka ničnosti nepoštenega pogodbenega pogoja v skladu s sodbo Gutiérrez Naranjo, ki je bila izrečena po tem, ko je prvostopenjska sodba postala pravnomočna. Priznanje varstva potrošniku, ki pravnih sredstev, določenih v nacionalnem pravu, ni pravočasno izkoristil, naj bi pomenilo kršitev teh načel, prepoved *reformatio in peius* pa naj bi izhajala iz pravice do učinkovitega sodnega varstva, ki jo zagotavlja člen 47 Listine. Načelo učinkovitosti naj ne bi bilo kršeno, saj naj bi nacionalno pravo v okviru postopka na prvi stopnji strankam zagotavljalo uveljavljanje pravic, sodišču pa omogočalo, da po uradni dolžnosti preizkusi nepoštenost pogodbenih pogojev, obenem pa naj bi strankam tudi dajalo možnost pritožbe. Španska vlada je na obravnavi trdila, da se obravnavana zadeva nanaša na vprašanje pravnomočnosti in da je ni mogoče smiselno primerjati z nacionalno sodno prakso, ki jo je navedla Komisija, kar pomeni, da načelo enakovrednosti ni kršeno.

29. Italijanska vlada trdi, da člen 6(1) Direktive 93/13 ne nasprotuje uporabi zadevnih nacionalnih postopkovnih načel. Iz sodne prakse Sodišča naj bi izhajalo, da prvostopenjska sodba postane pravnomočna, če zoper neugodno obrazložitev, podano v tej sodbi, ni vložena pritožba, kar naj bi sodišču onemogočalo, da bi v pritožbenem postopku po uradni dolžnosti ugotavljalo, ali je bila v tej sodbi podana napačna razlaga prava Unije. To naj ne bi posegalo v načelo učinkovitosti, saj

[6] C-455/06, EU:C:2008:650.

[7] C-511/17, EU:C:2020:188.

ima potrošnik pravico do pritožbe, izključitve načela pravnomočnosti pa naj ne bi bilo mogoče upravičiti s poznejšimi spremembami nacionalne sodne prakse ali sodne prakse Unije. Kot je italijanska vlada poudarila na obravnavi, se je treba na člen 6 Direktive 93/13 sklicevati v mejah, določenih v nacionalnih pravnih redih, kar predpostavlja, da se navedeni člen uporablja v skladu z nacionalnimi postopkovnimi pravili, kakršno je načelo pravnomočnosti.

30. Norveška vlada trdi, da člen 6(1) Direktive 93/13 ne nasprotuje uporabi zadevnih nacionalnih postopkovnih načel v pritožbenem postopku, tudi če izpodbijana sodba vsebuje izrek, ki pomeni kršitev Direktive 93/13, vendar le, če so prekluzivni roki, v katerih lahko potrošnik opravi procesna dejanja, skladni z načelom učinkovitosti. Ta načela naj bi se uporabljala za zaščito prevladujočih interesov, ki so skupni državam članicam Unije in Evropskega združenja za prosto trgovino, in jih z razširitvijo načela učinkovitosti ni mogoče preprosto spregledati. Če bi nacionalna sodišča podala napačno razlago prava Unije in Evropskega gospodarskega prostora, so, kakor je na obravnavi izpostavila norveška vlada, na voljo druga pravna sredstva, kot so tožbe za ugotavljanje odgovornosti države in nacionalni predpisi, ki dopuščajo ponovno obravnavo pravnomočnih odločb.

31. Komisija trdi, da člen 6(1) Direktive 93/13 nasprotuje uporabi zadevnih nacionalnih postopkovnih načel, ker se s tem kršita načeli enakovrednosti in učinkovitosti. Obravnavana zadeva naj se po mnenju Komisije ne bi nanašala na vprašanje pravnomočnosti, saj zadevni postopek še vedno poteka. Komisija v zvezi z načelom enakovrednosti zatrjuje obstoj ustaljene sodne prakse ustavnega sodišča [8] in vrhovnega sodišča [9], na podlagi katere velja, da uporaba pravil javnega reda po uradni dolžnosti pomeni izjemo od zadevnih načel; ker člen 6 Direktive 93/13 velja za pravilo javnega reda, bi moralo nacionalno sodišče po uradni dolžnosti zagotoviti polni učinek te določbe, ne da bi ga zadevna načela pri tem kakor koli omejevala. Komisija v zvezi z načelom učinkovitosti trdi, da stroga uporaba zadevnih pravil onemogoča ali čezmerno otežuje uresničevanje pravic, ki jih zagotavlja Direktiva 93/13, ker je obstoj nacionalne sodne prakse L odvrnil od pravočasne vložitve pritožbe in ker je bilo L zaradi tega pravnega okvira v povezavi z zadevnimi načeli odvzeto edino pravno sredstvo, s katerim bi lahko uveljavljala pravice, ki jih ima na podlagi navedene direktive. Komisija je na obravnavi trdila, da gre v obravnavani zadevi za izjemen položaj in da bi moralo nacionalno sodišče sicer res izpeljati vse posledice, ki izhajajo iz ugotovitve nepoštenosti pogodbenega pogoja, vendar pravice do obrambe kljub temu niso bile kršene, saj mora sodišče pred izpolnitvijo te obveznosti zaslišati stranke, kar pomeni, da je pravica do učinkovitega pravnega sredstva zagotovljena skozi celoten postopek.

V. Analiza

32. Predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali člen 6(1) Direktive 93/13 nasprotuje uporabi nekaterih načel nacionalnega procesnega prava – med katerimi so načelo dispozitivnosti, načelo odločanja v mejah zahtevkov in načelo prepovedi *reformatio in peius*, kot so določena v členih 216, 218(1) in 465(5) zakonika o civilnem postopku – ki nacionalnemu sodišču, ki odloča o pritožbi zoper sodbo, s katero se je časovno omejilo vračilo zneskov, ki jih je potrošnik neupravičeno plačal na podlagi nepoštenega pogoja, preprečujejo, da bi po uradni dolžnosti odredilo povračilo teh zneskov v celoti v skladu s sodbo Gutiérrez Naranjo, ker potrošnik navedene omejitve ni izpodbijal.

[8] Komisija napotuje na sodbo z dne 10. marca 2008 (št. 41/2008) in navedeno sodno prakso.

[9] Komisija napotuje na sodbi z dne 20. junija 2008 (št. 3257/2008) in z dne 16. septembra 2009 (št. 5696/2009).

33. Kot je razvidno iz predložitvene odločbe, se to vprašanje postavlja zaradi razmerja med obveznostjo, v skladu s katero mora nacionalno sodišče, vključno s sodiščem, ki odloča v pritožbenem postopku, na podlagi člena 6(1) Direktive 93/13 po uradni dolžnosti preizkusiti nepoštenost pogodbenih pogojev in izpeljati vse posledice, ki izhajajo iz ugotovitve nepoštenosti posameznega pogoja, na eni strani ter uporabo več načel nacionalnega procesnega prava, ki urejajo postopke, uvedene na podlagi te direktive, na drugi. Na splošno načelo dispozitivnosti pomeni, da so stranke tiste, ki morajo začeti ali končati postopek in določiti predmet spora.[10] To načelo je povezano z načelom odločanja v mejah zahtevkov, ker mora sodišče zagotoviti, da so njegove odločitve v skladu s predlogi strank.[11] Poleg tega v skladu z načelom prepovedi *reformatio in peius* stranka, ki vloži pravno sredstvo pri višjestopenjskem sodišču, kot je pritožba, pri višjem sodišču, ne sme biti postavljena v manj ugoden položaj, kot če tega pravnega sredstva ne bi vložila.[12]

34. Da bi odgovoril na vprašanje, postavljeno v obravnavani zadevi, bom najprej podal uvodno pojasnilo o morebitni upoštevnosti člena 47 Listine v tem okviru (oddelek A). Nato bom obravnaval sodno prakso Sodišča, ki se nanaša na preizkus nepoštenosti pogodbenih pogojev v smislu Direktive 93/13, ki ga nacionalno sodišče opravi po uradni dolžnosti, vključno s sodbo Gutiérrez Naranjo (oddelek B), in uporabo načel, ki so se izoblikovala v tej sodni praksi, v okoliščinah obravnavane zadeve (oddelek C).

35. Na podlagi te analize bom na koncu ugotovil, da člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti nasprotuje uporabi zadevnih nacionalnih postopkovnih načel v okoliščinah obravnavane zadeve.

A. Uvodno pojasnilo

36. Iz predložitvene odločbe ter stališč družbe Unicaja Banco in španske vlade je razvidno, da se vprašanje, postavljeno v obravnavani zadevi, nanaša na združljivost nekaterih nacionalnih postopkovnih načel, ki temeljijo na pravici do učinkovitega sodnega varstva, zagotovljeni s členom 24 španske ustave, ki ustreza členu 47 Listine, s členom 6(1) Direktive 93/13. Španska vlada poleg tega predlaga, naj se pri odgovoru na to vprašanje upošteva tudi člen 47 Listine.

37. V skladu z ustaljeno sodno prakso velja, da člen 47 Listine, ki pomeni potrditev načela učinkovitega sodnega varstva, v korist vsakogar, ki so mu kršene pravice in svoboščine, zagotovljene s pravom Unije, določa pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem.[13] Uporaba člena 47 Listine v obravnavani zadevi ni sporna, saj zadevna nacionalna zakonodaja spada na področje uporabe Direktive 93/13 in tako pomeni izvajanje prava Unije za namene člena 51(1) Listine.[14]

38. Kot sem podrobno pojasnil v točkah 59 in 60 svojih vzporednih sklepnih predlogov v zadevah C-693/19 in C-831/19, se je v sodni praksi Sodišča v zvezi z Direktivo 93/13 izoblikovalo posebno razmerje med členom 47 Listine in načelom učinkovitosti, ki se kaže v obveznosti držav članic, da zagotovijo sodno varstvo pravic, ki izhajajo iz prava Unije (glej točko 45 teh sklepnih

[10] Glej v zvezi s tem moje sklepne predloge v zadevi Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, točka 43).

[11] Glej v zvezi s tem Muñoz-Perea Piñar, D., „Ámbito del principio de congruencia a la luz de la jurisprudencia de la Sala Primera del Tribunal Supremo“, *Noticias Jurídicas*, 2020.

[12] Glej v zvezi s tem sklepne predloge generalne pravobranilke V. Trstenjak v zadevi Les Éditions Albert René/UUNT (C-16/06 P, EU:C:2007:728, točki 35 in 36).

[13] Glej sodbo z dne 20. aprila 2021, Repubblika (C-896/19, EU:C:2021:311, točka 40).

[14] Glej sodbo z dne 10. septembra 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 47); glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Szpunarja v zadevi Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, točki 83 in 84).

predlogov).[15] V zvezi s tem je Sodišče razsodilo, da obveznost držav članic, da zagotovijo učinkovitost pravic, ki jih imajo pravni subjekti na podlagi Direktive 93/13, vključuje zahtevo po zagotovitvi učinkovitega sodnega varstva, določeno tudi v členu 47 Listine, ki med drugim velja za podrobna postopkovna pravila v zvezi s tožbami, ki temeljijo na takih pravicah.[16]

39. Poleg tega se zdi, kar nakazuje tudi dosedanja sodna praksa Sodišča v zvezi z Direktivo 93/13, da člen 47 Listine, ko gre za vprašanje presoje združljivosti nacionalnih postopkovnih pravil z zahtevami te direktive, v veliki meri podpira ali dopolnjuje načelo učinkovitosti. Na primer, člen 47 Listine se v tem okviru uporablja v zvezi z vprašanji, ki se nanašajo na dostop do učinkovitega pravnega sredstva, s katerim lahko stranke uveljavljajo pravice, ki jih imajo na podlagi Direktive 93/13,[17] in z vprašanji, ki se nanašajo na pošteno sojenje, kot sta načeli enakosti orožij in kontradiktornosti v sodnem postopku, v okviru katerega se obravnava zakonitost pogodbenih pogojev z vidika navedene direktive.[18]

40. V obravnavanih zadevah ni sporno, da so imele stranke na voljo učinkovita pravna sredstva za uveljavljanje pravic, ki jih imajo na podlagi Direktive 93/13. Prav tako se zdi, kot je navedla Komisija, da obveznost nacionalnega sodišča, da v skladu s členom 6(1) navedene direktive izpelje vse posledice, ki izhajajo iz ugotovitve nepoštenosti pogodbenega pogoja, v okoliščinah obravnavane zadeve ne pomeni kršitve pravice do obrambe. Poleg tega je treba poudariti, da se je Sodišče v obrazložitvi, ki jo je podalo v sodbi Gutiérrez Naranjo, oprlo na člen 6(1) Direktive 93/13 in ugotovilo, da člena 47 Listine v tem okviru ni treba posebej obravnavati.[19] Ker torej v postopku pred Sodiščem ni bila navedena nobena samostojna trditev v zvezi s členom 47 Listine in ker se problematika, ki izhaja iz obravnavane zadeve, z vidika te določbe doslej še ni obravnavala, menim, da ni nobenega razloga, iz katerega bi bilo treba tokrat ravnati drugače.

B. Upoštevna sodna praksa Sodišča v zvezi s preizkusom nepoštenih pogojev, ki ga po uradni dolžnosti opravijo nacionalna sodišča

41. Spomniti je treba, da člen 6(1) Direktive 93/13 državam članicam nalaga, naj določijo, da nepošteni pogoji za potrošnika niso zavezujoči.[20] Poleg tega morajo države članice v skladu s členom 7(1) te direktive v povezavi z njeno štiriindvajseto uvodno izjavo zagotoviti ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v potrošniških pogodbah.[21] Na podlagi navedenih določb se je izoblikovala obsežna sodna praksa, zato bom v nadaljevanju predstavil načela glede obstoja in obsega obveznosti nacionalnih sodišč, da po

[15] Glej v zvezi s tem sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Szpunarja v zadevi Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, točke od 85 do 97). Glej tudi na primer van Duin, A., „Metamorphosis? The Role of Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC“, *Journal of European Consumer and Market Law*, zvezek 6, 2017, str. od 190 do 198.

[16] Glej sodbo z dne 10. junija 2021, VB in drugi (od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, točka 29).

[17] Glej med drugim sodbe z dne 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, zlasti točka 59); z dne 10. septembra 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, zlasti točke 45, 47 in 66), in z dne 21. decembra 2016, Biuro podróży „Partner“ (C-119/15, EU:C:2016:987, točke od 23 do 47); primerjaj sodbo z dne 27. februarja 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, točke od 36 do 57).

[18] Glej med drugim sodbe z dne 21. februarja 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, točke od 29 do 36); z dne 17. julija 2014, Sánchez Morcillo in Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, točke od 21 do 51), in z dne 29. aprila 2021, Rzecznik Praw Obywatelskich (C-19/20, EU:C:2021:341, točke od 91 do 99); primerjaj sklep z dne 16. julija 2015, Sánchez Morcillo in Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, točke od 23 do 50).

[19] Glej sodbo z dne 21. decembra 2016 (C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točke 42, 75 in 76).

[20] Glej sodbo z dne 27. januarja 2021, Dexia Nederland (C-229/19 in C-289/19, EU:C:2021:68, točka 57). Glej tudi enaindvajseto uvodno izjavo Direktive 93/13.

[21] Glej sodbo z dne 9. julija 2020, Raiffeisen Bank in BRD Groupe Société Générale (C-698/18 in C-699/18, EU:C:2020:537, točka 52).

uradni dolžnosti preizkusijo nepoštenost pogodbenih pogojev, ki se uporabljajo in izhajajo iz te sodne prakse, vključno s sodbo Gutiérrez Naranjo, ter so najbolj upoštevna za analizo obravnavanih zadev.

1. Obstoj obveznosti nacionalnih sodišč, da opravijo preizkus po uradni dolžnosti

42. V skladu z ustaljeno sodno prakso velja, da sistem varstva, ki je vzpostavljen z Direktivo 93/13, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske sposobnosti in ravni obveščenosti, zaradi česar pristopi k pogojem, ki jih je predhodno sestavil prodajalec ali ponudnik in na vsebino katerih ne more vplivati.[22] Za zagotovitev varstva, ki se želi doseči z Direktivo 93/13, je neenak položaj med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom mogoče izravnati samo s pozitivnim posredovanjem zunaj kroga pogodbenih strank.[23] Tako mora nacionalno sodišče glede na naravo in pomen javnega interesa, na katerem temelji varstvo, ki ga potrošnikom zagotavlja Direktiva 93/13, po uradni dolžnosti preizkusiti nepoštenost pogodbenega pogoja in na ta način izravnati neravnovesje med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, in to takoj, ko ima za to potrebne pravne in dejanske elemente.[24]

2. Obseg obveznosti nacionalnih sodišč, da opravijo preizkus po uradni dolžnosti

43. Kar zadeva vprašanje, ali je nacionalno sodišče, ki odloča v pritožbenem postopku, to obveznost izpolnilo, iz ustaljene sodne prakse prav tako izhaja, da so ob neobstoju zakonodaje Unije postopkovna pravila za pravna sredstva, ki zagotavljajo varovanje pravic, ki jih posameznikom daje pravo Unije, določena v nacionalnem pravnem redu držav članic, pri čemer pa ta pravila ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki veljajo za podobna nacionalna pravna sredstva (načelo enakovrednosti), niti ne smejo onemogočati ali pretirano oteževati uresničevanja pravic, ki jih podeljuje pravni red Unije (načelo učinkovitosti).[25]

44. Glede načela enakovrednosti mora nacionalno sodišče, ki neposredno pozna postopkovna pravila v nacionalnem pravnem redu, presoditi, ali je bilo to načelo spoštovano, pri čemer mora upoštevati predmet, podlago in bistvene elemente teh pravnih sredstev.[26] V zvezi s tem je Sodišče pojasnilo, da člen 6 Direktive 93/13 pomeni določbo, enakovredno nacionalnim pravilom, ki imajo v nacionalnem pravnem redu status določb javnega reda.[27] Iz tega sledi, da če ima nacionalno sodišče, ki odloča o pritožbi, na podlagi nacionalnih postopkovnih pravil možnost ali obveznost po uradni dolžnosti presoditi veljavnost pravnega akta glede na nacionalna pravila javnega reda, tudi če se to vprašanje ni navajalo na prvi stopnji, mora prav tako po uradni dolžnosti in glede na Direktivo 93/13 presoditi o nepoštenosti pogoja.[28]

22 Glej sodbi z dne 27. junija 2000, Océano Grupo Editorial in Salvat Editores (od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, točka 25), in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia (C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 49).

23 Glej sodbi z dne 9. novembra 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, točka 48), in z dne 11. marca 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, točka 25).

24 Glej sodbi z dne 4. junija 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, točka 32), in z dne 4. junija 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, točka 37).

25 Glej sodbo z dne 30. maja 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, točka 29).

26 Glej sodbo z dne 20. septembra 2018, Danko in Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, točka 40).

27 Glej sodbo z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, točka 35).

28 Glej sodbo z dne 30. maja 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, točka 30).

45. Kar zadeva načelo učinkovitosti, je Sodišče odločilo, da je treba vsak primer, v katerem se postavlja vprašanje, ali neka nacionalna postopkovna določba onemogoča ali preveč otežuje uporabo prava Unije, preizkusiti ob upoštevanju umestitve te določbe v celotnem postopku, poteka tega postopka in njegovih posebnosti, po potrebi skupaj z načeli, na katerih temelji nacionalni pravni sistem, kot so načelo varstva pravice do obrambe, načelo pravne varnosti in načelo učinkovitega poteka postopka.[29] V zvezi s tem je Sodišče menilo, da zahteve po spoštovanju tega načela ni mogoče tako razširiti, da bi v celoti nadomestila popolno pasivnost potrošnika.[30]

46. Poleg tega je Sodišče priznalo, da varstvo potrošnikov ni absolutno in da pravo Unije nacionalnega sodišča ne obvezuje, da ne uporabi nacionalnih postopkovnih pravil, po katerih odločba postane pravnomočna, čeprav bi se s tem lahko odpravila kršitev katere koli določbe iz Direktive 93/13.[31] Sodišče je namreč poudarilo pomen, ki ga ima načelo pravnomočnosti tako v pravnem redu Unije kot v nacionalnih pravnih redih, ter izpostavilo, da je zaradi zagotavljanja stabilnosti prava in pravnih razmerij ter učinkovitega izvajanja sodne oblasti pomembno, da sodnih odločb, ki so postale pravnomočne po tem, ko so bila izčrpana vsa razpoložljiva pravna sredstva, ali po tem, ko so se iztekli roki za uveljavljanje teh pravic, ni več mogoče izpodbijati.[32]

47. Tako je Sodišče v sodbi z dne 6. oktobra 2009, Asturcom Telecomunicaciones,[33] med drugim razsodilo, da so nacionalna pravila, ki določajo dvomesečni rok, ob izteku katerega postane arbitražna odločba pravnomočna, če ni bila vložena razveljavitvena tožba, v skladu z načelom učinkovitosti, pri čemer je poudarilo, da na podlagi tega načela ni mogoče v celoti nadomestiti popolne pasivnosti potrošnika, ki ni vložil tožbe zaradi uveljavljanja svojih pravic.

48. Po drugi strani pa je Sodišče v sodbi z dne 18. februarja 2016, Finanmadrid EFC,[34] razsodilo, da nacionalna zakonodaja, ki ureja načelo pravnomočnosti v okviru postopka za izdajo plačilnega naloga, ni v skladu z načelom učinkovitosti, ker je odločba organa, s katero je bil končan postopek za izdajo plačilnega naloga, postala pravnomočna, zaradi česar je bilo nemogoče nadzorovati nepoštene pogoje v fazi izvršbe naloga le zato, ker potrošnik v predvidenem roku ni vložil ugovora, pri čemer je obstajalo nezanemarljivo tveganje, da potrošnik tega ne bo storil.

3. Sodba Gutiérrez Naranjo

49. Nazadnje, Sodišče je glede posledic, ki izhajajo iz ugotovitve nepoštenosti pogodbenega pogoja, razsodilo, da mora nacionalno sodišče v skladu s členom 6(1) Direktive 93/13 zavrniti uporabo nepoštenega pogoja, tako da ta pogoj nima zavezujočih učinkov za potrošnika, razen če ta potrošnik temu nasprotuje.[35] Nacionalno sodišče mora izpeljati vse posledice, ki v skladu z nacionalnim pravom izhajajo iz ugotovitve nepoštenosti pogoja, da bi se dosegel rezultat, določen v tej določbi.[36]

[29] Glej sodbo z dne 22. aprila 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, točka 53).

[30] Glej sodbo z dne 1. oktobra 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, točka 62).

[31] Glej sodbo z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi (C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 68).

[32] Glej sodbo z dne 26. januarja 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, točka 46).

[33] C-40/08, EU:C:2009:615, točke od 34 do 48.

[34] C-49/14, EU:C:2016:98, točke od 45 do 55.

[35] Glej sodbo z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, točka 58).

[36] Glej sodbo z dne 25. novembra 2020, Banca B. (C-269/19, EU:C:2020:954, točka 43).

50. V zvezi s tem je treba pojasniti, da je Sodišče v sodbi Gutiérrez Naranjo [37] razsodilo, da člen 6(1) Direktive 93/13 nasprotuje nacionalni sodni praksi, kakršna je ta, ki se je izoblikovala na podlagi sodbe z dne 9. maja 2013, ki časovno omejuje restitucijske učinke razglasitve ničnosti nepoštenega pogoja na zneske, ki so bili neupravičeno plačani na podlagi takega pogoja po razglasitvi odločbe, s katero je bila ugotovljena nepoštenost. Natančneje, Sodišče je razsodilo, da je treba za nepošten pogoj načeloma šteti, da ni nikoli obstajal, tako da ne sme imeti učinkov za potrošnika. Zato mora biti posledica sodne ugotovitve nepoštenosti pogoja načeloma to, da se ponovno vzpostavi pravni in dejanski položaj, v katerem bi bil potrošnik, če tega pogoja ne bi bilo. Obveznost nacionalnega sodišča, da ne uporabi nepoštenega pogoja, ki nalaga plačilo zneskov, ki so se izkazali za neupravičene, torej načeloma zajema restitucijski učinek glede teh zneskov. Sodišče je poudarilo, da nacionalno pravo ne sme posegati v bistvo pravice, ki jo imajo potrošniki na podlagi člena 6(1) Direktive 93/13, da jih nepošteni pogoj ne zavezuje.

51. Iz navedene sodne prakse torej izhaja, da državam članicam v skladu z zahtevami Direktive 93/13 ni treba uvesti posebnega postopkovnega sistema, v skladu s katerim bi nacionalna sodišča po uradni dolžnosti izvajala nadzor nad nepoštenimi pogodbenimi pogoji, če spoštujejo obveznosti, ki jih imajo na podlagi prava Unije, vključno z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti. Dalje, iz sodne prakse Sodišča izhaja, da varstvo potrošnikov sicer ni absolutno, vendar enako velja tudi za nacionalna postopkovna načela, ki urejajo postopke presoje nepoštenih pogojev na podlagi te direktive. Kot ponazarjajo sodbe, navedene v točkah 47, 48 in 50 teh sklepnih predlogov, je Sodišče v zvezi z razmerjem med nacionalnimi postopkovnimi pravili in zahtevami Direktive 93/13 zavzelo uravnotežen pristop, pri tem pa zagotovilo, da taka pravila ne ogrožajo sistema varstva potrošnikov, vzpostavljenega s to direktivo.

52. Okoliščine obravnavane zadeve je treba torej preučiti z vidika teh načel, ki so se izoblikovala v sodni praksi Sodišča.

C. Uporaba načel, ki so se izoblikovala v sodni praksi Sodišča, v okoliščinah obravnavane zadeve

53. Na samem začetku je treba poudariti, da češka, španska, italijanska in norveška vlada menijo, da je v obravnavani zadevi sporno načelo pravnomočnosti, medtem ko se L in Komisija s tem ne strinjata. Iz predložitvene odločbe je sicer razvidno, da načelo pravnomočnosti v vprašanju za predhodno odločanje res ni navedeno, vendar se zdi, da predložitveno sodišče vseeno obravnava nekatera nacionalna postopkovna načela, ki so podobna načelu pravnomočnosti (glej točko 21 teh sklepnih predlogov). V skladu z ustaljeno sodno prakso je le nacionalno sodišče pristojno za razlago in uporabo nacionalnega prava. [38] Čeprav se v svoji analizi osredotočam na nacionalna postopkovna načela, navedena v vprašanju za predhodno odločanje, kot so načelo dispozitivnosti, načelo odločanja v mejah zahtevkov in načelo prepovedi *reformatio in peius*, pa na podlagi navedenega menim, da ni nobenega razloga, zakaj te analize ne bi bilo mogoče uporabiti tudi v zvezi z nacionalnimi postopkovnimi pravili glede pravnomočnosti, če predložitveno sodišče meni, da so ta upoštevna v okoliščinah obravnavane zadeve.

[37] Glej sodbo z dne 21. decembra 2016 (C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točke od 61 do 75). Za poglobljeno razpravo glej na primer Leskinen, C., in de Elizalde, F., „The control of terms that define the essential obligations of the parties under the Unfair Contract Terms Directive: *Gutiérrez Naranjo*“, *Common Market Law Review*, zvezek 55, 2018, str. od 1595 do 1618.

[38] Glej sodbo z dne 9. julija 2020, Raiffeisen Bank in BRD Groupe Société Générale (C-698/18 in C-699/18, EU:C:2020:537, točka 46).

54. Komisija v zvezi z načelom enakovrednosti zatrjuje, da obstaja ustaljena sodna praksa, s katero sta ustavno sodišče in vrhovno sodišče priznali, da uporaba pravil javnega reda po uradni dolžnosti pomeni izjemo od zadevnih nacionalnih postopkovnih načel, medtem ko družba Unicaja Banco in španska vlada zastopata nasprotno stališče (glej točke 26, 28 in 31 teh sklepnih predlogov). Glede na sodno prakso Sodišča, navedeno v točki 44 teh sklepnih predlogov, in dejstvo, da člen 6 Direktive 93/13 pomeni določbo, enakovredno nacionalnim pravilom javnega reda, je jasno, da mora nacionalno sodišče, ki odloča o pritožbi, če taka pravila v skladu z nacionalnim pravom štejejo za izjemo od uporabe zadevnih nacionalnih postopkovnih načel, po uradni dolžnosti zagotoviti polni učinek člena 6(1) Direktive 93/13, ne da bi ga ta načela pri tem kakor koli omejevala.[39] Predložitveno sodišče mora torej preveriti, ali se nacionalna sodna praksa uporablja v postopku v glavni stvari, in če ugotovi, da je tako, potem menim, da bi lahko uporaba teh nacionalnih postopkovnih načel, ki L onemogočajo, da se v zvezi z uveljavljanjem pravic, ki jih ima na podlagi Direktive 93/13, sklicuje na sodno prakso Sodišča, pomenila kršitev načela enakovrednosti.

55. Kar zadeva načelo učinkovitosti, menim, da obstajajo tehtni indici, ki izhajajo iz sodne prakse Sodišča, da člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi s tem načelom nasprotuje uporabi zadevnih nacionalnih postopkovnih načel v okoliščinah obravnavane zadeve.

56. Res je sicer, da L zoper del izreka prvostopenjske sodbe, s katerim je sodišče odredilo časovno omejitev restitucijskih učinkov v zvezi z zneski, prejetimi na podlagi nepoštenega pogodbenega pogoja, ni vložila pritožbe ali nasprotne pritožbe in da lahko popolna pasivnost potrošnika v skladu s sodno prakso Sodišča, navedeno v točki 45 teh sklepnih predlogov, omeji obseg načela učinkovitosti. Vendar je treba poudariti, da je mogoče razlog, iz katerega potrošnica, kakršna je L, ni pravočasno vložila pravnega sredstva, v okoliščinah obravnavane zadeve pripisati dejstvu, da se je rok, ki je v nacionalnem pravu predpisan za vložitev pritožbe ali nasprotne pritožbe, v trenutku, v katerem je Sodišče izreklo sodbo Gutiérrez Naranjo – v kateri je pojasnilo, da je nacionalna sodna praksa, ki se je izoblikovala na podlagi sodbe z dne 9. maja 2013, v nasprotju s členom 6(1) Direktive 93/13 – že iztekel.

57. V takem položaju je po mojem mnenju potrošnici, kakršna je L, težko pripisati krivdo za to, da ni pravočasno vložila pritožbe ali nasprotne tožbe, s katero bi izpodbijala nacionalno sodno prakso, ki se je izoblikovala na podlagi sodbe z dne 9. maja 2013, in s katero ne bi mogla uspeti. Glede na obstoj navedene sodne prakse me ne prepriča niti dejstvo, da nacionalno pravo, kot sta navedli družba Unicaja Banco in španska vlada, omogoča prilagoditev odločitve o plačilu stroškov, ki se naložijo zadevni stranki. Poleg tega v nasprotju s trditvami, ki jih je navedla družba Unicaja Banco, na to analizo ne vpliva niti dejstvo, da je bila L zastopana po odvetniku in da je bila očitno seznanjena s skorajšnjim izrekom sodbe Gutiérrez Naranjo. Sodišče je namreč razsodilo, da dejstvo, da potrošnika zastopa odvetnik, ne vpliva na obveznost nacionalnega sodišča v zvezi s presojo nepoštenih pogojev na podlagi Direktive 93/13.[40] Prav tako je treba opozoriti, da je generalni pravobranilec P. Mengozzi v sklepnih predlogih, ki jih je v zadevi Gutiérrez Naranjo

[39] V zvezi s tem velja opozoriti, da Sodišče priznava, da je obveznost po uradni dolžnosti preizkusiti nepoštenost pogodbenih pogojev na podlagi Direktive 93/13 postopkovno določilo, ki zavezuje nacionalne sodne organe. Glej sodbo z dne 7. novembra 2019, Profi Credit Polska (C-419/18 in C-483/18, EU:C:2019:930, točka 74). Zato dejstvo, da se nacionalna sodna praksa, kot sta navedli družba Unicaja Banco in španska vlada, nanaša na pravila javnega reda, ki so procesne narave, samo po sebi ne more nasprotovati njeni uporabi v obravnavani zadevi.

[40] Glej v zvezi s tem sodbo z dne 11. marca 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, točka 40), in moje sklepne predloge v zadevi Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, točke od 65 do 69).

predstavil 13. julija 2016,[41] prišel do drugačne ugotovitve kot Sodišče ter s tem morda okrepil prepričanje glede domnevne združljivosti nacionalne sodne prakse z Direktivo 93/13, preden je bila v tej zadevi nato izdana sodba.

58. Zato je treba v teh okoliščinah šteti, kot je navedla tudi Komisija, da je obstoj nacionalne sodne prakse, ki se je izoblikovala na podlagi sodbe z dne 9. maja 2013, v povezavi z uporabo zadevnih nacionalnih postopkovnih načel privedel do tega, da so bila L odvzeta postopkovna pravna sredstva za uveljavljanje pravic, ki jih ima na podlagi Direktive 93/13. Kot je navedla L, bi ugotovitev, da nacionalno sodišče, ki odloča o pritožbi, zaradi obravnavanih nacionalnih postopkovnih načel ne more po uradni dolžnosti odrediti vračila vseh zneskov, ki jih je na podlagi nepoštenega pogodbenega pogoja plačal potrošnik, v skladu s sodbo Gutiérrez Naranjo poleg tega pomenila, da potrošnik, ki bi se znašel v položaju, v kakršnem je bila L, ne bi imel nobene možnosti za povračilo vseh plačanih zneskov in da bi banka obdržala zneske, ki jih je neupravičeno prejela na podlagi nepoštenega pogoja. V zvezi s tem je treba ugotoviti, kot je v navedeni sodbi izpostavilo tudi Sodišče, da se z uporabo nacionalnega prava ne sme posegati v bistvo pravice, ki jo potrošnikom zagotavlja člen 6(1) Direktive 93/13, da nepošten pogoj zanje ni zavezujoč (glej točko 50 teh sklepnih predlogov).

59. Prav tako je treba poudariti, da se okoliščine obravnavane zadeve po mojem mnenju razlikujejo od tistih, v katerih je bila izdana sodba z dne 11. marca 2020, Lintner.[42] Sodišče je v tej sodbi v skladu s sklepnimi predlogi, ki sem jih predstavil v tej zadevi, v bistvu razsodilo, da obveznost nacionalnega sodišča, da po uradni dolžnosti preizkusi nepoštenost pogodbenih pogojev na podlagi Direktive 93/13, ne pomeni, da mora to sodišče prezreti zlasti načelo dispozitivnosti, da bi v ta preizkus vključilo vse pogodbene pogoje, tudi tiste, ki niso povezani s predmetom spora. V obravnavani zadevi pa je L že na samem začetku vložila zahtevek za vračilo vseh zneskov, ki jih je neupravičeno plačala na podlagi nepoštenega pogoja, zato je bil ta zahtevek vseskozi del predmeta tožbe (glej točki 13 in 25 teh sklepnih predlogov).

60. Dalje, zdi se mi, da pristopa, ki ga je Sodišče uporabilo v sodbi z dne 25. novembra 2008, Heemskerk in Schaap,[43] ni mogoče uporabiti v obravnavani zadevi. V navedeni sodbi je šlo za razlago nekaterih ukrepov Unije, ki se običajno nanašajo na izvozna nadomestila za kmetijske proizvode. Odločitev Sodišča, da pravo Unije nacionalnega sodišča ne zavezuje, da mora po uradni dolžnosti uporabiti določbo prava Unije, če bi ga taka uporaba vodila do izključitve nacionalnega postopkovnega načela prepovedi *reformatio in peius*, se torej razlikuje od posebnega okvira zagotavljanja učinkovitega varstva potrošnikom na podlagi Direktive 93/13,[44] kot je to v obravnavani zadevi.

61. Šteti je torej treba, da so zadevna nacionalna postopkovna načela v nasprotju z načelom učinkovitosti, ker onemogočajo ali čezmerno otežujejo zagotavljanje varstva, ki je z Direktivo 93/13 priznano potrošnikom.

62. Ugotavljam torej, da člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti nasprotuje uporabi zadevnih nacionalnih postopkovnih načel v okoliščinah obravnavane zadeve.

[41] Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca P. Mengozzija v zadevi Gutiérrez Naranjo in drugi (C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:552, zlasti točke od 38 do 76).

[42] C-511/17, EU:C:2020:188, točke od 28 do 34. Glej tudi moje sklepne predloge v zadevi Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, točke od 49 do 53).

[43] C-455/06, EU:C:2008:650, točke od 44 do 48. Primerjaj sodbo z dne 13. februarja 2014, Maks Pen (C-18/13, EU:C:2014:69, točka 37).

[44] Glej v zvezi s tem sodbo z dne 7. junija 2007, van der Weerd in drugi (od C-222/05 do C-225/05, EU:C:2007:318, točki 39 in 40).

VI. Predlog

63. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanje za predhodno odločanje, ki ga je postavilo Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija), odgovori:

Člen 6(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba ob upoštevanju načela učinkovitosti razlagati tako, da nasprotuje uporabi nacionalnih postopkovnih načel dispozitivnosti, odločanja v mejah zahtevkov in prepovedi *reformatio in peius*, ki nacionalnemu sodišču, ki odloča o pritožbi, ki jo je vložila banka zoper sodbo, s katero se je časovno omejilo vračilo zneskov, ki jih je potrošnik neupravičeno plačal na podlagi klavzule o minimalni obrestni meri, pozneje razglašene za nično, preprečujejo, da bi odredilo vračilo navedenih neupravičeno plačanih zneskov v celoti.